

Kompetencje wychowawcze ojców cz. II

Ojcostwa należy się uczyć. Należy również pamiętać, że obok matki ojciec jest najważniejszą postacią w życiu dziecka i dorastającego człowieka, bez wyjątku. Nie tylko przez sam fakt obecności, ale przede wszystkim poprzez to co wnosi w życie swojego potomstwa. Swoje wartości, relacje z matką i innymi ludźmi, stosunkiem do obowiązków i pracy, nastawieniem i udziałem w życiu środowiska lokalnego i ogólnego.

Jak zatem pozyskiwać wiedzę i umiejętności, skąd czerpać informację wobec współczesnych wyzwań ojcostwa? Analiza organizacji społecznych w Polsce wspierających człowieka w pełnieniu odpowiednich ról społecznych, krytycznie prezentuje się w odniesieniu do uzyskania pomocy bezpośrednio dla ojców. Na pierwszym miejscu klasują się organizacje skierowane do dzieci i młodzieży w liczbie około 6800. Nieco niżej plasuje się obszar dotyczący rodziny ogólnie w liczbie około 4500. Stosunkowo wysoko prezentuje się wsparcie dla kobiet w liczbie około 1180, matek w liczbie 580. Ogólnie w kierunku mężczyzn około 360 organizacji społecznych wychodzi im naprzeciw, lecz tylko 7 kieruje swoją działalnością bezpośrednio do ojców. Taka analiza katalogu organizacji pozarządowych prezentuje jawny niedobór programów i form pomocy w rozwoju edukacyjnym ojców. Mocno zabezpieczone potrzeby kobiet i matek w związku z szerokim wachlarzem form wspierających ich w pełnieniu ról społecznych, pokazuje bardzo niski zakres wsparcia edukacyjnego dla mężczyzn, którzy są lub wkrótce zostaną ojcami. Istnieje duże niebezpieczeństwo, że nie dotrą oni do programów i materiałów edukacyjnych w zakresie kształtowania swoich kompetencji wychowawczych, na tyle wcześniej, lub w ogóle, aby móc realizować główny cel swojego

życia – jakim jest odpowiedzialne ojcostwo. Zaniechanie, lub braki wynikające z nikłej ilości form wspierania rozwoju ojców, mogą się przełożyć na kolejne pokolenie dziewcząt i chłopców niespełnionych, błędzących, egoistycznych lub ukierunkowanych na „mieć” i „brać”.¹

Jak zatem określić kierunkowość rozwoju kompetencji wychowawczych u ojca? Czym one są w konkretnym rozumieniu i przełożeniu na działanie?

Potocznie kompetencja utożsamiana jest z umiejętnością. W założeniu zarówno kompetencji jak i używanego bliskoznacznie określenia umiejętności, jest to wiedza, która pozwala na działanie w pewnych obszarach życia rodzinnego, zawodowego i społecznego. Słownik wy-

razów obcych definiuje kompetencje jako: *zakres posiadanych uprawnień i pełnomocnictw do wykonywania określonych czynności, zakres odpowiedzialności, także zakres wiedzy z danej dziedziny.*² Z kolei Słownik języka polskiego ujmuje kompetencje jako: *zakres czyjejś wiedzy, umiejętności i odpowiedzialności, a natomiast umiejętność określana*

jest jako: *praktyczna znajomość czegoś, biegłość w czymś, zdolność wykonywania czegoś.*³ W związku z tym takie ujęcie umiejętności będzie elementem składowym kompetencji. Pozwala to stwierdzić, że pomiędzy tymi terminami zachodzi relacja nadrzędności i podrzędności. Tak przyjęte stanowisko według Mariana Szpitera, definiuje kompetencje jako: *pojęcie nadrzędne, umiejętność wyższe-*

¹ Hofman Z., Cupiał D., *Jakie są największe bariery i wyzwania współczesnych ojców?*, w: *Ojcostwo dzisiaj*. red. D. Kornas – Biela, Lublin 2014 r.

² *Słownik wyrazów obcych*. red. I. Kamińska – Szmaj, Wrocław 2001 r.

³ *Słownik języka polskiego*. red. M. Szymczak. Warszawa 1978 r.

go rzędu, a nie jedynie sumę umiejętności. Być kompetentny w danej dziedzinie oznacza opanować dużą liczbę umiejętności elementarnych oraz mieć konkretną wiedzę o miejscu, czasie i sposobie ich zastosowania.⁴ Analizując definicję kompetencji należy uznać, że jest ona sumą zintegrowanych drobnych umiejętności, z których kształtuje się obraz całości. Odpowiedzialność jednostki za cząstkowe zdobywanie i utrwalanie umiejętności prowadzi do jakości kompetencji podmiotu w danej dziedzinie. **Do głównych elementów kompetencji zalicza się więc: niezbędną wiedzę, nabyte umiejętności i cechy osobowości.**⁵

Wyniki badań z ojcami opracowane na postawie wywiadu narracyjnego wskazują na główne zakresy funkcjonowania ojców, ich doświadczenia, a przede wszystkim różnice w pełnieniu przez nich roli ojca. Ojcowie nie definiowali umiejętności jakie posiadają będąc odpowiedzialnym za wychowanie dziecka, lecz wskazywali na wydarzenia, potrzeby i codzienne działania, które charakteryzują ich typ ojcostwa. Nie ujmowali swoich wypowiedzi w kategorii kompetencji, doświadczenia lub działania wynikającego z potrzeby chwili lub miejsca. Do wspólnych tematów, które łączą wszystkich ojców uczestniczących w badaniu należą:

- wielka radość i satysfakcja w momencie narodzin pierwszego i kolejnego dziecka,
- obawa przed umiejętnością opieki nad dzieckiem, patrząc w perspektywie roli swojego ojca, którego cech i zachowań nie chcieliby powielać,
- świadomość utrzymania finansowego rodziny, odpowiedzialność za byt fizyczny, konieczność pracy, z ograniczeniem czasu dla żony i dzieci

Istnieją natomiast obszary oddziaływania wychowawczego ojców, które różniły ich, coś co było zmienne w ich biografii ojcostwa, należą do nich:

- system wartości i odpowiedzialności za kształtowanie u dzieci postaw i norm wynikających z naturalnego rozwoju dziecka w procesie wychowania w domu rodzinnym; w wypowiedziach ojców pojawiały się usprawiedliwienia, a nawet ukierunkowania na osoby lub instytucje, które powinny przejąć odpo-

wiedzialność za ten obszar wychowania dziecka,

- projektowanie emocji względem dziecka, a dokładnie jego sukcesów lub porażek; wiele wypowiedzi wskazywało na różne ustosunkowanie się do wyrażenia uczuć w sytuacjach rodzinnych odbieranych za normalne, codzienne, na zasadzie „skoro jest dobrze – to dobrze”,
- jakość i sposób spędzania czasu wolnego z dziećmi, wykorzystanie go do kształtowania cech osobowości dziecka z posiadanymi i ukształtowanymi u ojca kompetencjami wychowawczymi, świadomość swojej odpowiedzialności za bycie przy dziecku i z dzieckiem na każdym etapie rozwoju była różna,
- sposób pozyskiwania wiedzy na temat odpowiedzialnego ojcostwa, począwszy od bezpośredniego doświadczenia z relacji własnych tato – syn, poprzez

szczęśliwe informacje uzyskiwane z grupy znajomych ojców mających dzieci w tym samym wieku, aż do fachowej literatury psychologiczno – pedagogicznej, kończąc na budowaniu postawy ojca zgodnie z treściami Nowego Testamentu i katolickimi publikacjami naukowymi jak np. kazania Ojca Św. Jana Pawła II lub przesłania świętych i doktorów Kościoła.

Na podstawie analizy zebranego materiału, kształtują się pytania w zakresie kompetencji wychowawczych ojców:

1. Jak ojcowie wartościują swoje kompetencje wychowawcze?
2. Skąd pozyskują wiedzę i praktyczne umiejętności w zakresie odpowiedzialnego ojcostwa?
3. Jakie formy wspierania są najbardziej przydatne w kształtowaniu kompetencji wychowawczych ojca?
4. Jakie wydarzenia rodzinne wymagają od ojców konkretnej postawy i zdecydowania w prowadzeniu dziecka na każdym etapie rozwoju?
5. Jaka jest świadomość zagrożeń w sposobie funkcjonowania dorosłych dzieci, wynikająca z niewłaściwych bieżących relacji dziecko – ojciec, lub biernej, stereotypowej obecności taty w procesie rozwoju i wychowania dziecka?

Pytania, na które należy szukać odpowiedzi, wobec których należy dostosować pedagogiczne, psychologiczne i społeczne formy wspierania ojców. Tych świadomych i tych mniej świadomych w zakresie bezpiecznego, zdrowego i pełnego rozwoju oraz dobrego funkcjonowania ich dzieci w dorosłym życiu.

Grzegorz Zelek

⁴ Mikrut A., *Ocenianie jako obszar kompetencji nauczyciela kształcenia zintegrowanego pracującego metoda ośrodków prac. w: Kompetencje pedagoga w kontekście teorii i praktyki edukacji specjalnej.* red. P. Majewicz, A. Mikrut, Gliwice – Kraków 2008 r.

⁵ Tamże